

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

La història de la Casa deth Senhor a través dels seus personatges

XAC | Xarx
d'Arxius
Comarcals
Archiu Generau d'Aran

ÍNDEX

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT	3
Descripció de la proposta.....	3
Descripció de l'activitat.....	3
Sabers bàsics	4
Competències clau	4
DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT	5
Les famílies Subirà i Ademà	5
Taller a l'aula	6
Visita a l'Archiu Generau d'Aran	9
RECURSOS DE L'ACTIVITAT.....	10

Era Casa deth Senyor, seu de l'Archiu Generau d'Aran

PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT

Descripció de la proposta

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya disposa d'una Xarxa d'Arxius Comarcals encarregats de conservar, tractar, fer accessible i difondre el nostre patrimoni documental. És per això que des de la Xarxa d'Arxius Comarcals es creen activitats dirigides al públic escolar.

Aquestes propostes didàctiques faciliten que l'alumnat entengui quina és la funció pràctica d'un arxiu i ofereixen diferents recursos educatius per aproximar-se al passat a través dels arxius del territori.

Descripció de l'activitat

La Casa deth Senhor és la seu de l'Archiu Generau d'Aran. El conjunt senyorial declarat Bé Cultural d'Interès Local inclou la casa fortificada dels Subirà deth Senhor i el nou edifici, d'estil neoclàssic, que la família Ademà va construir l'any 1820.

Per conèixer la història de la casa de 1820 fins a l'actualitat, us proposem fer un estudi genealògic de l'edifici basat en diferents personatges que han estat claus per a la seva història, malgrat que no pertanyin a la mateixa família. En aquesta activitat l'eix de la genealogia serà la casa. Veurem com cada personatge incideix en la història de l'edifici i com les seves accions repercuteixen en l'avenir de la propietat. Són, en total, nou figures. En la tria de cada personatge, hem valorat aquelles persones més representatives de cada etapa encara que no siguin necessàriament les més conegudes.

Sabers bàsics

L'activitat que plantejem desenvolupa els següents sabers del currículum de coneixement del medi natural, social i cultural del cicle superior de primària¹:

- Ús de la investigació per a la realització de projectes que analitzin fets, esdeveniments i temes de rellevància actual amb perspectiva històrica, contextualitzant-los a l'època medieval, moderna i contemporània.
- Selecció de tècniques d'indagació (observacions, identificació i classificació, formulació de preguntes i prediccions, planificació i realització d'experiments i recerques, cerca de patrons, creació de models, cerca d'informació i de dades, experiments amb control de variables, comunicació dels resultats...) adequades a les necessitats de la investigació.
- Ubicació i relació de fets i esdeveniments de les grans etapes històriques en eixos cronològics, digitals i analògics, per entendre el temps històric.
- Anàlisi de diferents fonts històriques: orals, escrites i patrimonials per interpretar les accions individuals i col·lectives, de fets i esdeveniments rellevants de la història.

Competències clau

L'activitat permet posar en pràctica les següents competències clau del currículum educatiu²:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència social, personal i d'aprendre a aprendre
- Competència ciutadana

---

¹ Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica de la Generalitat de Catalunya.

² Llei Orgànica de Modificació de la Llei Orgànica d'Educació 3/2020, de 29 de desembre d'Educació. Al *Butlletí Oficial de l'Estat*, 30 de desembre de 2020.

DINÀMIQUES DE L'ACTIVITAT

A qui s'adreça	Educació primària i cicle inicial d'educació secundària, pensat per fer amb escoles rurals amb alumnat de totes les edats.
Objectius	Conèixer l'Arxiu i les seves funcions. Veure la importància que els documents tenen per entendre el passat. Conèixer les famílies que han estat propietàries de la casa; els Subirà i els Ademà. Entendre el que significa i ha significat l'edifici per al poble d'Arròs e Vila i per a tota la Vall. Conèixer la seva història de l'edifici i els seus usos passats i actuals a través de la documentació custodiada a l'Arxiu.
Durada	Dues sessions: Taller a l'aula i visita a l'Arxiu

Les famílies Subirà i Ademà

La història de la Casa deth Senyor està estretament lligada a la Vall i a dues famílies que segurament estaven emparentades de lluny; la família Subirà i la família Ademà.

Els membres de totes dues famílies els trobem ocupant càrrecs de responsabilitat política i militar i s'aniran alternant en la "bailia". La documentació antiga vincula a les dues famílies al poble d'Arròs e Vila i al terme, molt abans de la construcció de la mateixa casa. Són els Subirà els primers que surten anomenats amb el sobrenom de **Senhor**, distinció que els situa com a una de les nissagues més riques i influents de la zona. A partir del segle XIX, i pel fet de ser una dona l'hereva dels Subirà, el cognom principal canviarà a Ademà que era el cognom del seu espòs.

Molts dels personatges triats per a l'activitat pertanyen a aquestes dues famílies, però en descobrireu d'altres que, malgrat no ser d'aquestes nissagues, formen part de la història de la casa.

Taller a l'aula

L'activitat a l'aula del centre educatiu servirà per preparar la posterior visita a l'Archiu Generau d'Aran (AGA). En aquesta part de l'activitat l'alumnat ha de relacionar diferents personatges històrics vinculats a la història de la Casa deth Senhor amb documents, o fragments de documents, del fons de l'AGA.

Per preparar l'activitat caldrà imprimir els nou documents, nou còpies de les fitxes de treball i els dibuixos dels nou personatges en DIN A4.

Per fer l'activitat cal dividir el grup classe en nou equips de treball. Cada grup rep un dels nou documents i una fitxa de treball amb diferents apartats que han de completar amb la informació extreta del document.

FITXA ARCHIU GENERAU D'ARAN	
TIPUS DE DOCUMENT	NOM DEL PERSONATGE DE QUI PARLA EL DOCUMENT
Document d'heretat ☐	Maria Carme, mestra ☐
Fotografia part de l'edifici ☐	Francisco Subirà Aner ☐
Imatge de paper pintat ☐	Joseph Dufour ☐
Fotografia de Maria ☐	Maria Vergés ☐
Imatge escola ☐	Leon Klimovsky ☐
Caràtula film de 1964 ☐	Francisco Ademà Subirà ☐
Document elecció de síndica ☐	Maria Turmo Aunós ☐
Document que ratifica una propietat ☐	Rafael Subirà Demiguel ☐
Fotografia document original de 1652 ☐	Maria Antònia Subirà Ademà ☐
DATA	SEGLE

FITXA ARCHIU GENERAU D'ARAN	
TRIA LA IMATGE DEL PERSONATGE	
	
COSES A DESTACAR DEL DOCUMENT (Paraules clau, noms propis, ús, què et sembla que explica...)	
<div style="border: 1px solid gray; border-radius: 15px; height: 100px; width: 100%;"></div>	

Cada document està vinculat a un personatge i una cronologia i té la informació necessària per poder establir aquest vincle. La dificultat es troba en identificar lletres i grafies que no els són habituals, però cal identificar aquelles paraules que poden ajudar a contextualitzar el document.

A la relació/investigació del document, es tractaran diferents conceptes com són:

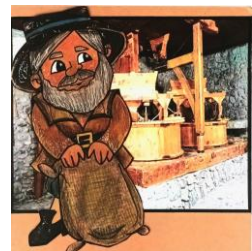
- Cronologia (data i/o segle)
- Ús
- Noms que es puguin identificar
- Paraules clau

A la fitxa hi apareixen els dibuixos dels personatges, en format petit, perquè puguin veure quin és el que correspon al seu document. Un cop identificat, poden agafar el dibuix en DIN A4 del seu personatge per muntar l'arbre genealògic de la història de la casa. Els personatges implicats seran:

- **Rafel Subirà Demiguel**, primera persona documentada amb el sobrenom de Senhor. Document del segle XVII on s'identifica clarament el nom **Rafel Subirà Demiguel**, la data **1652** i el càrrec **governador**.

- **Francisco Subirà Aner**, vinculat al molí de farina l'any 1766. Document de ratificació de la propietat d'un molí de farina. S'identifica el nom, **Francisco Subirà Aner**, les paraules "molinos Arineros" i la data **1766**.

- **Maria Antònia Subirà Ademà**, hereva que es casa amb un Ademà i canvia el cognom de la propietat a principis del segle XIX. Document d'heretat on Maria Antònia Subirà, ja casada, apareix encara com a hereva.

- **Francisco Ademà Subirà**, que és qui construeix la casa. Imatge de la façana de la Casa deth Senhor on es llegeix el nom de qui la va manar construir i la data. Al voltant de la finestra esculpida diu “Francisco Ademà y Subirà me fecit”, “Año 1820” i “Reinado Fernando VII”.

- **Joseph Dufour 1754 -1827**, pintor vinculat a la decoració neoclàssica de la casa i al paper pintat. Imatge del paper pintat que decorava un aló de l'habitatge, avui desaparegut, on s'aprecia un paisatge bucòlic.

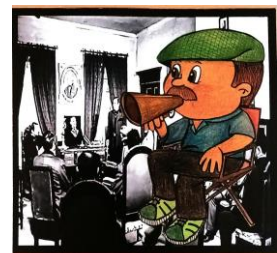
- **Maria Turmo Aunòs**, vídua d'Ademà. Retrat fotogràfic de Maria que va quedar vídua molt jove. Us proposem observar la fotografia per treure'n conclusions fent-ne una comparació amb les vidues del present.

- **Maria Carme**, mestra de l'any 1967, quan l'escola pública estava instal·lada a la casa. Fotografia dels nens i nenes de l'escola als anys seixanta del segle XX. Us suggerim descriure la imatge i fer comparacions.

- **León Klimovsky**, director de cinema que treballà a la casa quan aquesta va ser plató de cinema, l'any 1964. Fotografia de la caràtula del film i d'escenes rodades a la casa. Us plantejem destacar la importància que el rodatge d'aquest film ha tingut en el coneixement d'aspectes de la casa que ja no existeixen i com les pel·lícules poder ser uns documents molt valuosos.

- **Síndic/Síndica**, com a màxima autoritat de l'Aran. Avui la casa també és la Seu Institucional del Conselh Generau d'Aran. Retall de premsa del Diari del Segre. Primer programa polític.

Un cop es tenen les fitxes completades i els dibuixos triats, ja es pot muntar l'ARBRE GENEALÒGIC i cronològic, de la propietat, dels seus habitants i dels seus usos posant les imatges en ordre per entendre tots els canvis que s'han anat produint al llarg del temps.

Acabem l'activitat fent una reflexió i una comparació entre l'ara i l'abans. Es poden tractar molts temes d'actualitat a partir de la història de la casa, però no necessàriament lligats a la casa; la manera de viure, la diferència entre gèneres, la gestió del territori, la posició política dels personatges i tots aquells temes que puguin sorgir en un debat obert.

Tots els documents triats són de data recent i de lectura i comprensió fàcil per al professorat de manera que no hi haurà problema en la identificació dels conceptes claus que cal controlar per a fer l'activitat amb l'alumnat. També disposeu d'una guia de continguts amb informació de cada document.

Visita a l'Archiu Generau d'Aran

L'equip de l'AGA us acompanyarem en aquesta descoberta a les instal·lacions de l'arxiu perquè veieu en directe una de les altres funcions que té la Casa deth Senhor com a seu de l'AGA.

La visita es farà adequant el discurs al nivell educatiu del vostre alumnat i als vostres objectius educatius. Durant la visita us mostrarem els originals de la documentació que heu utilitzat a l'activitat a l'aula.

RECURSOS DE L'ACTIVITAT

A la carpeta de RECURSOS trobareu tot el material descarregable i imprimible per a fer l'activitat:

- Dibuixos de personatges que s'han de relacionar amb la documentació.
- Fitxa didàctica de preguntes sobre la documentació.
- Material de suport per al professorat:
  - Informació i cronologia de cada personatge i època.
  - Arbre genealògic de les famílies Subirà i Ademà.
  - Esquema dels principals moments de les famílies Subirà i Ademà.
- Còpies de la documentació original de l'AGA.

Per saber-ne més: **Consulta el llibre “Era Casa deth Senhor d'Arròs. Bicentenari. 1820-2020”**